

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร(Executive Summary)

รายงานวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย “ผู้นำสูงสุดด้านจิตวิญญาณต่อการสร้างความสมานฉันท์ในชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนนาเคียน อ. เมือง จ.นครศรีธรรมราช” จัดทำโดย นายมนัส สุทธิการ และ นายอิทธิส ดาราไก่อ ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณการวิจัยชุมชนจากสำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ ๑. เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาในด้านต่างๆโดยผ่านการลงมติจากผู้นำสูงสุดด้านจิตวิญญาณของชุมชน ๒. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาองค์กรของกลุ่มผู้นำสูงสุดด้านจิตวิญญาณที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในอนาคตต่อชุมชน ๓. เพื่อศึกษาถึงการสร้างจิตสำนึกสาธารณะในชุมชนแบบยั่งยืน

ปัญหาความแตกแยกที่เกิดขึ้นในทั่วทุกชุมชนสังคมไทยที่นับวันจะทวีความรุนแรงและขยายวงกว้างขึ้นทุกขณะ ส่งผลกระทบต่อธุรกิจการท่องเที่ยว เศรษฐกิจ สังคม ความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของต่างประเทศที่มีต่อประเทศไทย ดังนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่า และทุกภาคส่วน จะต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาและปรับเปลี่ยนวิกฤตการณ์ครั้งยิ่งใหญ่นี้ ด้วยการร่วมสร้างสรรค์สังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งความสมานฉันท์ ด้วยการเสริมสร้างแนวความคิดซึ่งมีความแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านวัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา ร่วมกันฟื้นฟูกระบวนการหล่อหลอมคุณธรรม จริยธรรม การเสียสละ เพื่อส่วนรวม และจิตสำนึกสาธารณะ ประกอบกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมแห่งสันติวิธี ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักคุณธรรม จริยธรรม ร่วมกันสร้างชุมชนเข้มแข็งที่มีความพร้อม และมีศักยภาพในการจัดการกับปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเองได้ ก่อนที่จะลุกลาม และทวีเพิ่มความรุนแรงมากกว่าที่เป็นอยู่

ดังนั้น โครงการวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแบบพรรณนาวิเคราะห์ เริ่มจากการค้นคว้าข้อมูลตามเอกสารที่ปรากฏรวมทั้งหาข้อมูลปัจจุบันที่บ่งบอกถึงสถานการณ์เรื่องราว กระบวนการปัญหาในชุมชนตลอดจนความเข้าใจของคนในชุมชนในการร่วมกันสร้างจิตสำนึกสาธารณะชุมชนและ วิธีการดำเนินบริหารจัดการ คนในชุมชน โดยผ่านการถ่ายทอดคำสั่งจากผู้นำสูงสุดด้านจิตวิญญาณได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยใช้วิธีการเก็บ

รวบรวมข้อมูล ๓ วิธี คือ การศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เจาะลึก (Depth Interview) และการวิจัยแบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ให้ได้มาเป็นข้อสรุป (Thesis) ที่ชัดเจน

รูปแบบการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาในด้านต่างๆ โดยผ่านการลงมติจากผู้นำสูงสุดด้านจิตวิญญาณของชุมชน ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า จุดแข็งของชมรมผู้นำสูงสุดด้านจิตวิญญาณ คือ การที่ผู้นำทุกคนเป็นผู้นำศาสนา และเป็นผู้อาวุโสในพื้นที่ ซึ่งมีความสนิทสนมคุ้นเคยกันในระดับหนึ่ง อีกทั้งยังเป็นองค์กรที่จัดตั้งโดยไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อหวังผลกำไร จึงทำให้การบริหารชมรมทำได้โดยง่าย โดยพบว่า ไม่เคยปรากฏความขัดแย้งกันในเรื่องการดำเนินงานของชมรม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ใช้หลักการปรึกษาหารือ และตัดสินใจหรือลงมติกันไปตามหลักการที่ศาสนากำหนด

การแก้ไขปัญหาในด้านต่างๆ โดยผ่านการลงมติจากผู้นำสูงสุดด้านจิตวิญญาณของชุมชน พบว่า ผู้นำทุกคนจะเน้นแก้ไขปัญหาภายในชุมชนของตนเองเป็นหลักเสียก่อน และหากปัญหานั้นต้องการที่ปรึกษา ก็จะนำปัญหาเข้าหารือภายในชมรมฯ พร้อมขอแนวทางแก้ไขเพื่อกลับไปใช้ในชุมชนตัวเอง ซึ่งแนวทางการพิจารณาจะยึดตามหลักคำสอนของศาสนาเป็นหลัก และหากปัญหายังไม่ยุติ ผู้นำก็จะหารือเรื่องมาตรการที่จะใช้บังคับต่อไป ประกอบกับการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่มีอยู่ในตำบลมาร่วมกระบวนการ เช่น อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และตำรวจ เป็นต้น

แนวทางการพัฒนาองค์กรของกลุ่มผู้นำสูงสุดด้านจิตวิญญาณที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในอนาคตต่อชุมชน พบว่ายังไม่ปรากฏแนวทางหรือวิธีการที่ชัดเจน โดยปัญหาที่ผู้นำฯ มีความเห็นไปในทางเดียวกันได้แก่ ปัญหาเรื่องการสร้างตัวแทนผู้นำฯ ในอนาคต ปัญหาชมรมที่ไม่ได้จดทะเบียนอย่างเป็นทางการ แต่ในส่วนการประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าเกิดการประสานการทำงานกันอย่างต่อเนื่องตามโอกาสและความจำเป็น เนื่องจากชมรมฯ เป็นองค์กรสาธารณะที่ดำเนินงานโดยใช้หลักศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในพื้นที่ ซึ่งประชากรในตำบลนาเคียนส่วนใหญ่เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม และสมาชิก อบต. ส่วนใหญ่ในพื้นที่ก็เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ความเข้าใจในบทบาทของชมรมฯ จึงส่งผลให้ชมรมฯ ได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานในด้านต่างๆ ทุกครั้งไป

การสร้างจิตสำนึกสาธารณะในชุมชนแบบยั่งยืน พบว่าผู้นำด้านจิตวิญญาณในทุกชุมชน มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการรวมตัวกัน และสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้คนในชุมชน โดย

ให้ข้อมูลที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันในประเด็นต่างๆ ที่ผู้นำฯได้นำมาใช้ในการสร้างจิตสำนึก
สาธารณะ โดยแบ่งได้เป็น 2 ประเด็นใหญ่คือ

1. การอบรมศาสนาเกี่ยวกับหลักคุณธรรมจริยธรรม พบว่าการอบรมศาสนาเรื่อง
คุณธรรมจริยธรรมในชุมชนเป็นหลักสำคัญ ในการกระตุ้นและสร้างให้เกิดจิตสำนึก
สาธารณะในชุมชนตนเอง ซึ่งบทบาทด้านนี้เป็นหน้าที่หลักในฐานะการเป็นผู้นำ
ศาสนาในชุมชน โดยมีรูปแบบที่หลากหลายขึ้นอยู่กับความถนัดของผู้นำแต่ละ
ชุมชน เช่น การสอนหลักคุณธรรมจริยธรรมโดยการอ่านผ่านคุดปะทีในวันศุกร์
หรือสอนด้วยตัวผู้นำเองโดยการจัดวันสอนที่แน่นอนหนึ่งวันต่อสัปดาห์หรือสองวัน
ต่อสัปดาห์ หรือเชิญผู้มีความรู้ในชุมชนมาทำหน้าที่สอนแทนผู้นำเอง ฯลฯ
2. การจัดงาน หรือกิจกรรมศาสนาร่วมกันในชุมชน ตามประเพณีที่กระทำติดต่อกัน
มาในอดีต ผู้นำด้านจิตวิญญาณส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า งานหรือกิจกรรม
ศาสนาที่สืบทอดกันมาในอดีตจนถึงปัจจุบันของคนในชุมชน มีส่วนช่วยกระตุ้น
จิตสำนึกสาธารณะให้เกิดขึ้นในชุมชนตลอดมา เช่น การจัดงานประจำปีของมัสยิด
เพื่อระดมทุนเป็นค่าใช้จ่ายต่างๆของมัสยิด การจัดงานเมาลิดนบี กิจกรรมในเดือน
รอมฎอน งานในวันสำคัญทางศาสนาเช่นวันอีด (วันตรุษของอิสลาม) เป็นต้น
ทั้งหมดนี้เป็นกิจกรรมของศาสนา แต่ถ้าหากมองในเชิงลึกจะเห็นได้ว่าทุกคนจะ
ร่วมช่วยเหลือมัสยิด และชุมชนของตนโดยไม่ได้หวังสิ่งตอบแทน บางคนเสียสละ
ทั้งทุนและกำไร ทำบุญให้กับมัสยิด บางคนออกแรงออกกำลังโดยไม่ได้คิดค่าแรง
ค่าเหน็ดเหนื่อย บางคนนำรถยนต์ นำลูกนำหลานมาช่วยงานที่มัสยิด นี่เป็นจิต
สาธารณะที่เราได้พบในชุมชนตำบลนาเคียนที่ยังมีอยู่จริงจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

คณะผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนและนำไปประยุกต์ใช้”
การสร้างจิตสำนึกสาธารณะ”ในพื้นที่อื่นๆของประเทศไทย อันจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมสันติสุข
รักใคร่ปรองดอง และมีความสมานฉันท์ในการอยู่ร่วมกันสืบต่อไป

คณะผู้วิจัย

11 พฤษภาคม 2556

หัวข้อการวิจัย : ผู้นำสูงสุดด้านจิตวิญญาณต่อการสร้างความสมานฉันท์ในชุมชน

กรณีศึกษา ชุมชนนาเคียน อ. เมือง จ.นครศรีธรรมราช

หน่วยงาน : มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

ผู้วิจัย : มนัส สุทธิการ และอติริส ดาราไก่

ปีที่วิจัย : 2555

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “ผู้นำสูงสุดด้านจิตวิญญาณต่อการสร้างความสมานฉันท์ในชุมชนกรณีศึกษา ชุมชนนาเคียน อ. เมือง จ.นครศรีธรรมราช” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาในด้านต่างๆโดยผ่านการลงมติจากผู้นำสูงสุดด้านจิตวิญญาณของชุมชน และศึกษาแนวทางการพัฒนาองค์กรของกลุ่มผู้นำสูงสุดด้านจิตวิญญาณที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในอนาคตต่อชุมชน ตลอดจนแนวทางการสร้างจิตสำนึกสาธารณะในชุมชนแบบยั่งยืน

จากการศึกษาพบว่า ชุมชนผู้นำสูงสุดด้านจิตวิญญาณ ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เริ่มก่อตั้ง ประมาณ 12 ปีที่ผ่านมา โดยไม่ได้ระบุชัดเจนถึงวันเวลาที่แน่นอน อีกทั้งชุมชนฯไม่ได้จดทะเบียนก่อตั้งอย่างเป็นทางการ แนวคิดริเริ่มการรวมตัวกันก่อตั้งชุมชนเกิดจากผู้นำศาสนา (อิหม่าม) 3 มัสยิดพบปะพูดคุยกันถึงปัญหาในชุมชนตนเอง และภาพรวมของตำบล โดยแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้เกิดแนวความคิดรวมกลุ่มกันของผู้นำด้านจิตวิญญาณทั้ง 11 มัสยิด ในตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ ความต้องการที่จะเห็นความสามัคคีกันของคนในชุมชนและระหว่างชุมชน ให้มีกระบวนการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชนหรือระหว่างชุมชนโดยคนในชุมชนเองให้การยอมรับในกรอบแนวคิดเดียวกัน และต้องการให้ชุมชนใช้คำสอนของศาสนาที่ตนยึดเหนี่ยวอยู่ มาเป็นแนวทางในทุกด้านของการดำเนินชีวิต

แนวทางในการดูแลชุมชนตามวิถีแห่งศาสนาอิสลามของผู้นำทางด้านจิตวิญญาณของแต่ละชุมชน เพื่อเสริมสร้างสันติสุข พบว่า 1) มีการส่งเสริมให้สัปบุรุษและเยาวชนละหมาดญามาอะห์ร่วมกันที่มัสยิด 2) ร่วมกันส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนในด้านศาสนาเพื่อขัดเกลาจิตใจของคนในชุมชนให้เชื่อฟังในหลักศาสนา ซึ่งประกอบไปด้วยการมีคุณธรรมจริยธรรม และ

หลักการเชื้อฟังและยอมรับในตัวผู้นำของชุมชน รวมถึงผู้นำสูงสุดทางด้านจิตวิญญาณของชุมชน (ประธานชมรมฯ) 3) ร่วมด้วยช่วยกันในการสอดส่องดูแลผลประโยชน์ของชุมชนจากการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล และองค์กรของรัฐที่เขามาช่วยเหลือหรือมีผลประโยชน์ร่วมกับชุมชน 4) ช่วยกันเฝ้าระวังในด้านยาเสพติด เพราะเป็นสิ่งล่อแหลม ที่จะยั่วยุ และมอมเมาเยาวชนของชุมชนให้เสียนาคต และเป็นปัญหาของสังคมในระยะยาว 5) ช่วยกันผลักดันให้เยาวชนของชุมชนได้รับการศึกษาสูงๆเพื่อเป็นกำลังสำคัญต่อไปในอนาคตของชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

มวลการสรรเสริญเป็นเอกสิทธิ์แห่งเอกองค์อัลลอฮ์ (ซุบฮานาฮูวาตาอาลา)

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความร่วมมือจากหลายฝ่าย คณะวิจัย
ขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ ซึ่งประกอบด้วย

ผู้นำด้านจิตวิญญาณทั้ง 11 มัสยิด ได้แก่ นายมะเสน เขตนคร: อิหม่ามมัสยิดซอลาฮุดดีน,
นายบิติน พยายาม: อิหม่ามมัสยิดการาหมาด, นายอุเสน รักษุมมาศ: อิหม่ามมัสยิดบารอกาท,
นายโกบ วัฒนารถ: อิหม่ามมัสยิดพัศสุลมนา, นายวิโรจน์ ทอง: อิหม่ามมัสยิดนุรุลอิสลาม, นายตอ
ฮา จำนอง: อิหม่ามมัสยิดศรือรูนอิสลาม, นายรอมลี นุกูล: อิหม่ามมัสยิดนุรุลญินนะฮ์, นายอับดุล
เลาะห์ แววรรณจิตรต์: อิหม่ามมัสยิดอัลมูวะหีฮ์ดีน, นายกิบหลี แยงคุณเซา: อิหม่ามมัสยิดดา
ริสสลาม, นายสมบุรณ์ หมดแหล่: อิหม่ามมัสยิดอัลมูบาร็อก, และนายกรिया ไก่แก้ว: อิหม่าม
มัสยิดอัลมูฮายีรีน ที่ร่วมเป็นส่วนสำคัญของการให้ข้อมูลในกิจกรรมการวิจัย จนทำให้งานวิจัยชิ้นนี้
สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบคุณ นายสันต์ชัย ยุติกา ที่ช่วยเป็นผู้ร่วมลงพื้นที่เก็บข้อมูล และอีกทั้งยังช่วยนำทาง
ร่วมพูดคุย สนทนา กับผู้นำด้านจิตวิญญาณทั้ง 11 มัสยิด จนทำให้เกิดบรรยากาศร่วมในการ
สัมภาษณ์ในแต่ละครั้ง

ขอขอบคุณ ผศ.สุกรี หลังปุเต๊ะ คณบดีศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอิสลาม
ยะลา และนายสุรชัย ไวยวรรณจิตร ที่คอยให้กำลังใจ แนะนำ และให้คำปรึกษาเรื่อยมา

ขอขอบคุณผู้บริหารมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา ที่ให้โอกาส และอนุญาตให้ใช้ทรัพยากร
ต่างๆของมหาวิทยาลัยในการวิจัย และรวมถึงบุคคลอื่นๆที่ไม่ได้เอ่ยนาม

ขอขอบคุณสำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า ที่ได้ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้สละเวลาตรวจทานงานวิจัย เสนอแนะ ปรับปรุงรายงานวิจัยฉบับนี้เพื่อเป็นวิทยาทานในการทำวิจัยแก่คณะผู้วิจัยตลอดมา

ขออัลลอฮ์ (ซุบฮานาฮูวาตาอาลา) ทรงตอบแทนท่านด้วยความดี

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	5
1.4 ระเบียบวิธีวิจัย	6
1.5 ระยะเวลาดำเนินงาน	8
1.6 แผนการดำเนินงาน	8
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
1.8 นิยามศัพท์	9
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำ	11
2.1.1 ความหมายของผู้นำ	11
2.1.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำ	12
2.1.3 ลักษณะของผู้นำ	14
2.1.4 แนวคิดผู้นำในอิสลาม	15
2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำด้านจิตวิญญาณ	17
2.2.1 ความหมายของผู้นำด้านจิตวิญญาณ	17
2.3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความสมานฉันท์	18
2.3.1 ความหมายของความสมานฉันท์	18
2.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับความสมานฉันท์	19
2.4 การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลนาเคียน	21
2.4.1 วิสัยทัศน์และพันธกิจ	21

บทที่ 3	ระเบียบวิธีการวิจัย	24
3.1	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	25
3.2	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	25
3.3	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	26
3.4	การวิเคราะห์ข้อมูล	26
บทที่ 4	ผลการวิจัย	27
4.1	รูปแบบการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาในด้านต่างๆ โดยผ่านการลงมติจาก ผู้นำสูงสุดด้านจิตวิญญาณของชุมชน	29
4.1.1	รูปแบบการบริหารจัดการชมรมฯ	29
4.1.2	การแก้ไขปัญหาในด้านต่างๆ โดยผ่านการลงมติจากผู้นำสูงสุด ด้านจิตวิญญาณของชุมชน	31
4.2	แนวทางการพัฒนาองค์กรของกลุ่มผู้นำสูงสุดด้านจิตวิญญาณที่จะก่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุดในอนาคตต่อชุมชน	32
4.3	การสร้างจิตสำนึกสาธารณะในชุมชนแบบยั่งยืน	34
4.3.1	การอบรมศาสนาเกี่ยวกับหลักคุณธรรมจริยธรรม	34
4.3.2	จัดงาน หรือกิจกรรมศาสนาร่วมกันในชุมชน ตามประเพณีที่กระทำ ติดต่อกันมาในอดีต	35
	ผลการศึกษา	39
บทที่ 5	สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ	46
5.1	รูปแบบการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาในด้านต่างๆ โดยผ่านการลงมติจากผู้นำสูงสุดด้านจิตวิญญาณของชุมชน	47
5.1.1	รูปแบบการบริหารจัดการชมรมฯ	47
5.1.2	การแก้ไขปัญหาในด้านต่างๆ โดยผ่านการลงมติจากผู้นำสูงสุด ด้านจิตวิญญาณของชุมชน	48
5.2	แนวทางการพัฒนาองค์กรของกลุ่มผู้นำสูงสุดด้านจิตวิญญาณ ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในอนาคตต่อชุมชน	48

5.3. การสร้างจิตสำนึกสาธารณะในชุมชนแบบยั่งยืน	49
5.3.1 การอบรมศาสนาเกี่ยวกับหลักคุณธรรมจริยธรรม	49
5.3.2 การจัดงาน หรือกิจกรรมศาสนาร่วมกันในชุมชน ตามประเพณีที่กระทำติดต่อกันมาในอดีต	49
บรรณานุกรม	51
ภาคผนวก	54
ภาคผนวก ก. ประวัติผู้วิจัย	56
ภาคผนวก ข. แบบสัมภาษณ์	59